

Un poeta necessari

Exposició bibliogràfica sobre
MIGUEL HERNÁNDEZ

Arxiu Històric Provincial
GENER I FEBRER 2015

Miguel Hernández pinta gall (ca. 1933) Arxiu de la família Díe (Alacant)

Casa Miguel Hernández. Orihuela

Un poeta necessari

Exposició bibliogràfica sobre
MIGUEL HERNÁNDEZ

“UN POETA NECESARI: EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA SOBRE MIGUEL HERNÁNDEZ (1931-2014)”

En el marc de les activitats de difusió de l'Arxiu Històric Provincial d'Alacant, presentem l'exposició “Un poeta necessari: exposició bibliogràfica sobre Miguel Hernández”. En esta ocasió, l'arxiu obri el seu espai expositiu a la Fundació Cultural Miguel Hernández per a acollir la mostra dels seus fons bibliogràfics sobre el poeta oriolà. Esta exposició es completa amb l'exhibició dels fons bibliogràfics i documentals sobre el poeta, que l'arxiu custodia.

En el conjunt del fons bibliogràfic de la nostra biblioteca auxiliar hi ha una sèrie de títols sobre l'obra de Miguel Hernández que destaquen pel seu interès, entre els quals la mostra arreplega els següents:

CLARAMUNT, Fernando

Azorín, Miró y Hernández ante el toro / Fernando Claramunt López.
Alicante : Instituto de Estudios Alicantinos, 1981.

HERNÁNDEZ, Miguel (1910-1942)

Cuaderno del Cancionero y romancero de ausencias / Miguel Hernández;
preliminar de Carmen Conde; edición de José Carlos Rovira. Alicante :
Diputación Provincial, Instituto de Estudios Juan Gil-Albert , 1985.

Miguel Hernández

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

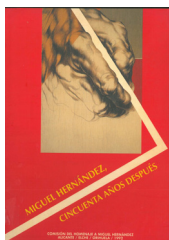
Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

Derivadas. irastuadas,
los dos raugre, se ale joun.

ROVIRA, José Carlos

Cancionero y romancero de ausencias de Miguel Hernández: aproximación crítica / José Carlos Rovira. Alicante : Instituto de Estudios Alicantinos, 1976.

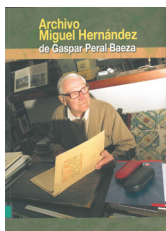
CONGRESO INTERNACIONAL MIGUEL HERNÁNDEZ
(1º. 1992. Alacant)

Miguel Hernández, cincuenta años después: actas del I Congreso Internacional, Alicante, Elche, Orihuela, marzo de 1992 / coordinación, José Carlos Rovira. Alicante [etc.]: Comisión del Homenaje a Miguel Hernández, 1993.

ESTEVE RAMÍREZ, Francisco (1942-)

El Madrid de Miguel Hernández / Francisco Esteve Ramírez Madrid : Fragua, 2012.

MIGUEL Hernández, poeta / [textos, cronología y bibliografía, Francisco Esteve ; fotografías, Goyo]. [Alicante] : Comisión Organizadora Homenaje a Miguel Hernández, D.L. 1992.

PERAL BAEZA, Gaspar

Archivo Miguel Hernández / Gaspar Peral Baeza. Alicante : Instituto Alicantino de Cultura Juan Gil-Albert, 2012.

Respecte al fons documental, l'arxiu compta amb l'expedient penitenciari de Miguel Hernández, datat entre el 29 de setembre i el 3 de desembre de 1939, el qual ens ha arribat per transferència de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries del Ministeri de l'Interior. Els arxius històrics provincials custodien per llei la documentació de l'administració perifèrica de l'estat. Així mateix, comptem amb l'expedient personal de Miguel Hernández elaborat pel Govern Civil sobre el seu trasllat des d' Orihuela a Madrid i datat entre el 24 i el 25 de novembre de 1939.

12988A

Expediente procesal de *Miguel Hernández Gilabert*

Natural de <i>Orihuela</i> provincia de <i>Alicante</i>		FORMAS PARTICULARES Eris (ojos) Cabello Piel Craes Nariz Boca Barba Cara Talla
vecino de <i>San</i> provincia de <i>Caceriz</i>	hijo de <i>Miguel</i> y de <i>Concepcion</i>	
edad <i>37</i>	profesion <i>Escritor</i>	
instrucción <i>11</i>	religion	
estado <i>Casado</i> hijos	núm. de ellos <i>1</i>	
antecedentes	ingresa por	vez
Domiciliado <i>San Gerisa</i>		
Formula dactiloscópica		
S-ERAS PARTICULARES <i>Madrid</i>		
Registro del todo visto al ingreso		
CAUSA		
NÚMERO		
Causa	Día	MESES
3 - 12 - 39		
FECHAS		
Hora	Día	Año
VICISITUDES		
29 de Septiembre 1939		
ingresa en esta prisión, procedente de <i>Orihuela</i>		
entregado por <i>Poleira</i>		
en concepto de		
del Sr. <i>Miguel</i> con que se acompañan de <i>Paseo</i>		
de <i>Paseo</i>		
12 de Septiembre 1939		
17 de Septiembre 1939		
17 de Septiembre 1939		

PROVINCIO PRO FORMAS PARTICULARES ALICANTE

Expedient penitenciari de Miguel Hernández.
Fons Institucions Penitenciàries. AHPA 12592/77

EXPEDIENTE PERSONAL

DE

Apellidos *Hernandez Gilabert*

Nombre *Miguel* (u)

Legajo núm. *32* Carpeta núm. *20*

Expedient personal de Miguel Hernández.
Fons Govern Civil. GC-G 1055

Finalment, gràcies a la donació del fons que el Club d'Amics de la Unesco va efectuar a este arxiu el 24 de maig de 1984, podem exposar l'expedient complet sobre "L'homenatge dels pobles d'Espanya a Miguel Hernández", que es va efectuar l'any 1976 per tot el país. L'expedient arreplega innumerables actes culturals de gran diversitat, com els recitals del grup Jarcha o Pi de la Serra, recitals de poesia de Félix Grande o la poeta alacantina, Premi Nacional de Poesia, Francisca Aguirre; el muntatge escènic amb poesia de la Penya Cultural Barcelonina *Me llamo barro*, el recital de cançons del grup La Bullonera, a Orihuela; la representació del grup de ballet Az, de la Universitat Complutense de Madrid, de l'obra *Vida y obra de Miguel Hernández*, les representacions de la companyia La Murga, de la seua obra teatral *La murga*; recitals de piano, etc.

Té un especial valor històric el document que arreplega els noms de les personalitats que es van comprometre a col·laborar en l'homenatge: Aurora de Albornoz, Gabriel Celaya, Carlos Álvarez, Francisco Umbral, Félix Grande, Vicent Andrés Estellés, Josep Maria Castellet, Pere Quart i Manuel Vázquez Montalbán, així com el llistat dels intel·lectuals que van ser invitats, entre els quals hi havia tots els poetes vius de la Generació del 27.

ACTOS SOLICITADOS CON MOTIVO DEL
HOMENAJE A MIGUEL HERNÁNDEZ

ALICANTE

Local: Sociedad Cultural Dep. THEROLA

Día 17

Hora 20

Intervienen: GRUPO DE TEATRO "AGORA"
Obras: Miguel Hernández,
poeta y hombre.

Enviada a la Dirección
Genl. de Teatro y Es-
pectáculos para su ap-
robación por ser de su
competencia.

Día 19

Hora 20

Intervienen: ELISA SERNA
Recital de Canciones

Extenida ya autoriza-
ción.

Día 21

Hora 20

Intervienen: D. MANUEL RODRIGUEZ MACIA
Conferenciante
Título de la conferencia:
El concepto de la muerte en
Miguel Hernández

Extenida ya autoriza-
ción.

Día 23

Hora 11

Intervienen: D. ISIDORO MORENO NAVARRO
Conferenciante,
Título de la conferencia:
Hacia una verdadera cultura
popular

Extenida ya autoriza-
ción.

Día 24

Hora 20

Intervienen: ADOLFO CEBALGAN MALLOL
Recital de Canciones

Enviada a la Dirección
Genl. de Teatro y Espec-
táculos para su aproba-
ción por ser de su com-
petencia.

Día 25

Hora 20

Intervienen: GRUPO DE TEATRO "LA BURSA"
Obras: La Burza

Extenida ya autoriza-
ción.

Local: Sociedad Cultural Dep. CAROLINAS

Día 22

Hora 20

Intervienen: D. MANUEL RODRIGUEZ MACIA
Conferenciante,
Título de la conferencia:
El concepto de la muerte en
Miguel Hernández

Extenida ya autoriza-
ción.

Día 24

Hora 20

Intervienen: ELISA SERNA
Recital de Canciones

Extenida ya autoriza-
ción.

Vicente Alexandre

Rafael Alberti

José Bergamín

Gabriel Celaya

José Luis Cano

Ramón de Garciasol

Félix Grande

Arturo Serrano Plaça

José Herrera Petere

Jorge Guillén

Juan Rejano

Eladio Caballero

Germán Bleiberg

José Manuel Caballero Bonald

José Angel Valente

Juan Gil-Albert

José María Valverde

Juan Larrea

Elas de Otero

José Hierro

Carlos Edmundo de Ory

Carlos Sahagún

Rafael Soto Vergés

Francisco Brines

Manuel Mantero

Joaquín Caro Romero

Claudio Rodríguez

Rafael Guillén

Carlos Alvarez

Aquilino Duque

José Miguel Velloso

Expedient de sollicitud per a la celebració
del *Homenaje de los Pueblos de España*
a Miguel Hernández.
CAU-G 4

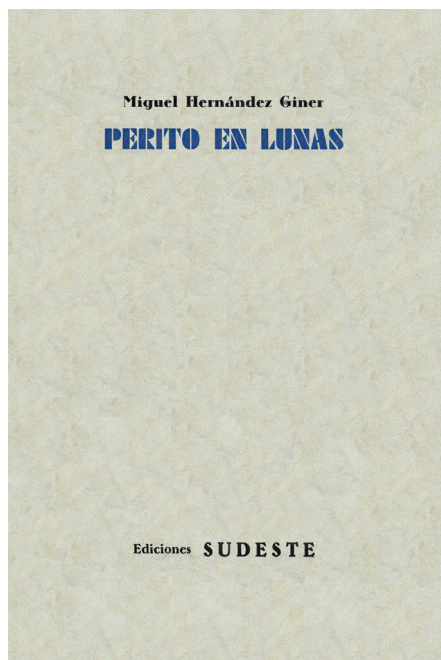
Llistat de convidats amb motiu del homenatge a
Miguel Hernández. CAU-G 4

Per un altre costat, l'expedient arreplega totes les adhesions a l'homenatge d'institucions, així com la cessió de locals que diversos organismes, institucions, sales d'exposicions i llibreries particulars van fer perquè pogueren celebrar-se els diferents actes.

Un conjunt que expressa bé la importància de la persona i l'obra de Miguel Hernández i l'amor d'un poble pel seu poeta.

FONS DE LA FUNDACIÓ CULTURAL MIGUEL HERNÁNDEZ

Esta mostra bibliogràfica està dividida en dos parts ben diferenciades, amb una distribució cronològica i una argumentació filològica o crítica, però també didàctica: una primera part, d'edicions, en què s'ofereixen algunes edicions *princeps*, i divers material documental escassament difós en exposicions, així com antologies i revistes literàries espanyoles de postguerra i d'Amèrica Llatina, a més de traduccions; i una segona part, en què es recorre un ampli espai temporal de recepció i atenció crítiques, des de finals de 1942 fins al primer decenni del present segle XXI, amb una breu mostra de publicacions editades per la Fundació Cultural Miguel Hernández.

Perito en lunas. Miguel Hernández. 1933.

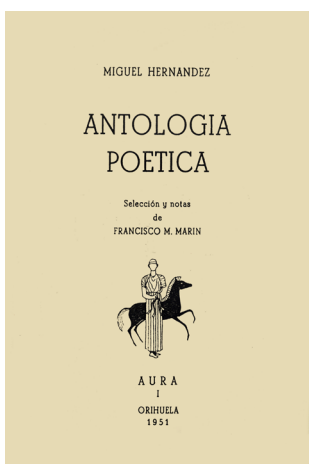
Un fil subterrani i íntim recorre esta mostra bibliogràfica d'admiració, humilitat i profund respecte, però també de serena reflexió sobre el poeta i la necessitat del seu cant, abans i ara, que trasllem a qui vullga acompanyar-nos en este recorregut. A més, amb esta exposició podrem també valorar el disseny editorial espanyol durant més de huitanta anys i l'evolució de la crítica especialitzada hernandiana.

En les edicions, el visitant podrà contemplar les primeres col·laboracions del poeta en revistes oriolanes, així com la seua participació en actes culturals (homenatges a Gabriel Miró, en 1932, i a Ramón Sijé, en 1936) i la publicació dels seus primers llibres (*Perito en lunas* i *Quién te ha visto y quién te ve y sombra de lo que eras*). Durant la Guerra Civil, la seua obra està arreplegada en antologies i romancers editats tant a Espanya com a Amèrica Llatina, tot un símbol de l'escriptor compromés amb el seu poble.

Homenatge a Aleixandre. Madrid. 1935.

Després de la guerra, a poc a poc apareix la seua obra en forma de poemes sense càrrega política, en revistes minoritàries d'Alacant, Orihuela, Elx, Valladolid, Melilla, Madrid, etc., dirigides per amics i admiradors que comuniquen les notícies (Vicente Ramos, Manuel Molina, Jacinto López Gorgé, Miguel Fernández, Tomás Seral Casas, etc.).

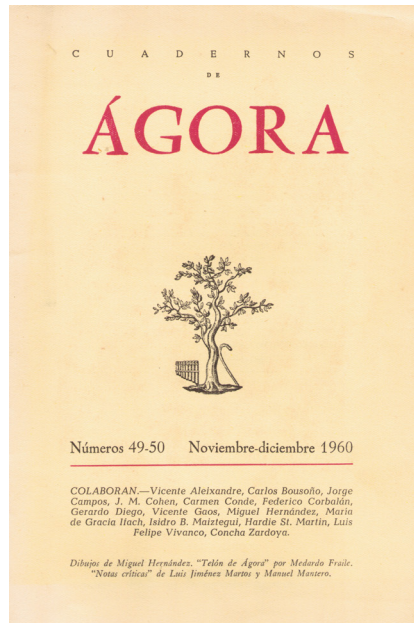
Antología poética.
Francisco M. Marín. 1951.

I en 1952, Arturo del Hoyo publica, heroicament, el primer intent d'obra escollida, que va comportar una forta polèmica extraliterària per part d'alguns falangistes, els noms dels quals no podem (ni volem) recordar ara. En 1960, ixen de les imprentes bonaerenques de l'editorial Losada les primeres obres completes, bellament editades, a cura d'un hernandià de primera hora, com va ser el paraguaià Elvio Romero. Amèrica Llatina (sobretot Argentina, Mèxic i Cuba, principals països d'acollida dels exiliats republicans) va continuar donant exemple de difusió i admiració per l'obra hernandina, més enllà de valoracions literàries.

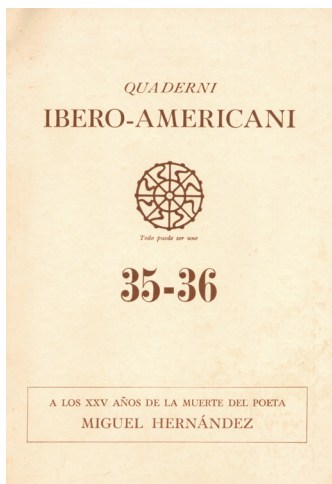
Amb els anys 70 del segle passat, és aclaparadora la presència de Miguel Hernández en el mercat editorial espanyol i el seu destacat lloc en els estudis universitaris, també a l'àmbit d'altres difusions (discos, pòsters, recitals, homenatges plàstics o artístics, etc.), com una il·lusionant primavera que va deixar arrere un gris hivern que va durar quasi quaranta anys.

Els anys 80, 90 i primers anys del segle XXI suposen la reafirmació de Miguel Hernández com a l'escriptor alacantí més universal i amb un missatge de plena vigència que hui és més necessari que mai. Les institucions locals, provincials i autonòmiques, però també diversos col·lectius i associacions, col·legis i instituts, reconeixen el seu valor com a escriptor i com a ciutadà. I el seu missatge és universal perquè procedix del que és local; bona prova d'això és la selecció de traduccions de la seua obra que poden veure's en l'exposició.

La recepció crítica inicial en els primers anys quaranta i cinquanta es mescla amb homenatges poètics (Juan Mederos, Vicente Aleixandre, Armando Solari, Cesáreo Rodríguez-Aguilera, José Gerardo Manrique de Lara....). Desfilen els noms dels primers biògrafs, com Juan Guerrero Zamora, Concha Zardoya, Elvio Romero, María de Gracia Ifach, Claude Couffon, Dario Puccini, Juan Cano Ballesta (la primera tesi doctoral sobre l'oriolà va ser la seua, de 1962), Gabriele Morelli, Marie Chevallier, etc., i amb importants números monogràfics de revistes (*Ínsula*, *Cuadernos de Ágora*, *Promesse...*).

Cuadernos de Ágora.
Homenatge a Miguel Hernández.
Madrid. 1960.

Quaderni Ibero-Americani.
Homenatge a Miguel Hernández.
Madrid. 1967.

A finals dels anys 60, s'advertix un repunt de les publicacions sobre el poeta a través d'investigadors o estudiants universitaris, així com de simples admiradors durant 1968 a Orihuela (*Oleza*), Torí (*Quaderni Ibero-Americani*) i Puerto Rico (*Puerto*); en 1971, a Orihuela (*Boletín Extraordinario Tháder*); i durant la Transició espanyola (1976-1981), així com una fixació memorialística del poeta a partir dels anys 70 i primers anys 80 (Francisco Martínez Marín, Manuel Muñoz Hidalgo, Federico Bravo Morata, Josefina Manresa, etc.).

Amb la dècada dels anys 80 (concretament, entre 1985 i 1987), a través de diverses commemoracions, la Comunitat Valenciana es bolca amb el poeta oriolà, especialment la Generalitat Valenciana, la Diputació d'Alacant, l'associació d'amics i l'associació d'estudis que porten el nom de Miguel Hernández. Igualment, ocorrerà en 1992 (cinquantenari de la seua mort), en 1994 i 1998 (creació de la fundació que porta el seu nom i de la Senda del Poeta), en 2010 (constitució de la Càtedra Miguel Hernández, de la UMH), etc.

En definitiva, a través d'esta mostra focalitzada en Miguel Hernández, es recorre no sols la seua trajectòria literària, de tan sols una dotzena d'anys, intensa i variada, sinó també els vaivens provocats pel transcurs d'esdeveniments històrics en la crítica especialitzada i en la pròpia obra de l'universal poeta oriolà.

Comissaris:

Aitor Larrabide Achútegui (Fundación Cultural Miguel Hernández)

María del Olmo Ibáñez (AHPA)

Amparo Fenollar López (AHPA)

Lloc:

Sala d'exposicions

Arxiu Històric Provincial d'Alacant

Directora general:

Marta Alonso Rodríguez

Equip:

Marcela López Herrero

Mª Carmen Marín Melgar

Mª Cleofé Dávila San José

Teresa Álvarez del Palacio

Edita:

Arxiu Històric Provincial d'Alacant. Direcció General de Cultura

Fundació Cultural Miguel Hernández

Textos: Aitor Larrabide Achútegui

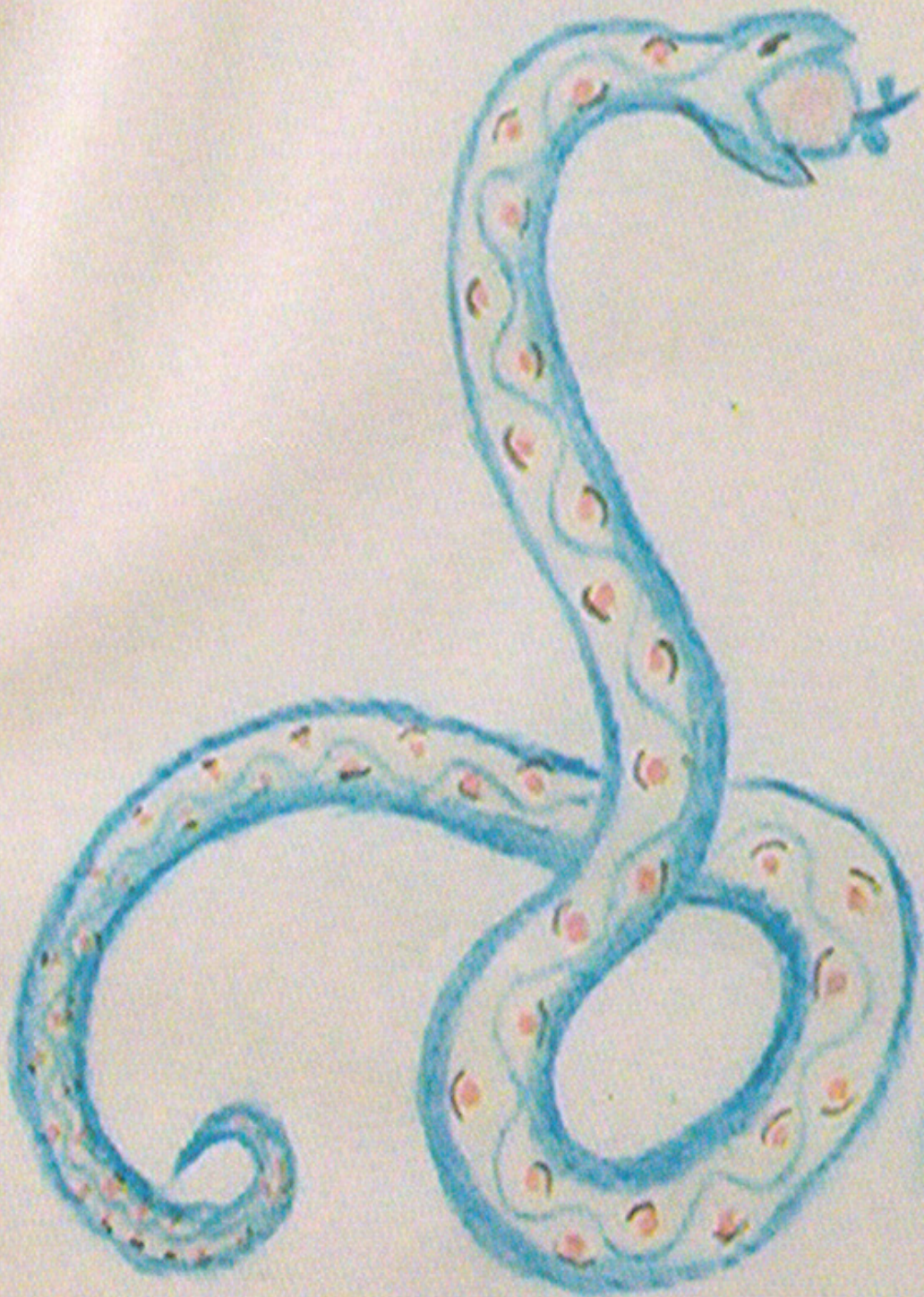
María del Olmo Ibáñez

Amparo Fenollar López

Imprimeix:

Imprenta Botella

D.L.: A 88-2015

Miguel Hernández pinta serp (ca. 1933) Arxiu de la família Díe (Alacant)

